

STRESZCZENIE RAPORTU Z BADAŃ

„Opinie młodych matek na temat laktacji i roli położnej w promowaniu karmienia piersią”

Dr hab. n. o zdr. Grażyna Iwanowicz-Palus

Zakład Podstaw Położnictwa Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Dr n. med. Renata Bogusz

Samodzielna Pracownia Socjologii Medycyny Wydział Nauk o Zdrowiu Uniwersytet Medyczny w Lublinie

Wprowadzenie

Karmienie mlekiem matki jest naturalnym i fizjologicznym sposobem żywienia noworodków, niemowląt i małych dzieci, zaspokajającym wszystkie potrzeby żywieniowe, zarówno zdrowych, jak i chorych, urodzonych o czasie i tych przed terminem [2, 3, 5]. Dostęp karmiących kobiet do wyedukowanego w zakresie laktacji personelu medycznego może w znacznym stopniu przyczynić się do ochrony laktacji [2, 3].

Personel medyczny, zarówno szpitali, jak i podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej, powinien wspierać, promować i chronić karmienie piersią. W szczególności położne zobowiązane są do propagowania karmienia piersią już w okresie ciąży oraz świadczenia wsparcia informacyjnego, emocjonalnego oraz praktycznego matkom karmiącym przez cały okres laktacji [1, 2, 3, 5].

Prezentowany materiał stanowi krótkie wprowadzenie czytelnika do wyników ogólnopolskich badań (raport dostępny na stronie Polskiego Towarzystwa Położnych) przeprowadzonych z udziałem położnych i ich podopiecznych karmiących piersią z terenu całego kraju, u których zostały zdiagnozowane problemy laktacyjne [4].

Organizacja procesu badawczego – materiał i metoda badań

Projekt badawczy, którego celem była próba poznania postaw i wiedzy młodych matek na temat laktacji i roli położnej w promowaniu naturalnego karmienia piersią, został zrealizowany w kilku etapach metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem techniki kwestionariuszowej, w okresie od stycznia do czerwca 2018 roku we wszystkich makroregionach Polski.

Patronat nad ogólnopolskim badaniem, adresowanym do położnych i ich podopiecznych, objęło Polskie Towarzystwo Położnych oraz Naczelna Rada Pielęgniarek i Położnych.

W badaniach zasadniczych wzięło udział 959 położnych, które wytypowały wśród młodych matek, objętych opieką położniczą, po 5 kobiet mających problemy laktacyjne i wyrażających zgodę na udział w badaniach ankietowych. Wszystkie kobiety otrzymały po 5 próbek produktu Prenalen Prolaktan do stosowania 1 saszetka dziennie przez okres 5 dni.

Informacje zebrane w 3205 kwestionariuszach ankiet poddano statystycznej analizie komputerowej przy użyciu elektronicznej techniki obliczeniowej. Jednostką statystyczną w badaniu była kobieta po porodzie karmiąca piersią, udzielająca odpowiedzi na szereg pytań zawartych w narzędziu badawczym. Badania statystyczne przeprowadzono w oparciu o oprogramowanie do statystycznej analizy danych IBM SPSS Statistics (wersja 22).

Charakterystyka badanej grupy

W badanej grupie młodych matek większość stanowiły kobiety w wieku 25-29 lat (48,05%) i w wieku 30-34 lata (47,55%), legitymujące się wykształceniem wyższym (66,77%), będące stanu cywilnego wolnego (51,23%), oceniające

negatywnie swoją sytuację materialną (48,77%), posiadające dwoje dzieci (35,23%) i aktualnie dzieci w wieku od miesiąca do dwóch (49,08%) oraz karmiące swoje nowonarodzone dziecko tylko piersią (41,90%) i wyrażające chęć karmienia piersią przez rok (28,83%) lub co najmniej przez okres sześciu miesięcy (26,46%).

Tabela 1. Charakterystyka badanej grupy młodych matek

Charakterystyka badanej grupy		Ogółem 3205 kobiet n (%)
Wiek	15-24 lat	141 (4,40)
	25-29 lat	1540 (48,05)
	30-34 lata	1524 (47,55)
Stan cywilny	w związku małżeńskim	1563 (48,77)
	wolna	1642 (51,23)
Miejsce zamieszkania – makroregion kraju	makroregion centralny	415 (12,95)
	makroregion województwa mazowieckiego	321 (10,02)
	makroregion południowy	771 (24,06)
	makroregion wschodni	558 (17,41)
	makroregion północny	325 (10,14)
	makroregion północno-zachodni	308 (9,61)
	makroregion południowo-zachodni	507 (15,82)
Wykształcenie	średnie i poniżej	1065 (32,23)
	wyższe zawodowe	1060 (33,07)
	wyższe	1080 (33,70)
Samooceńca sytuacji materialnej	bardzo dobra/dobra	863 (26,93)
	przeciętna	779 (24,31)
	zła	833 (25,99)
	bardzo zła	730 (22,78)
Doświadczenia macierzyńskie – liczba posiadanych dzieci	jedno dziecko	97 (3,03)
	dwoje dzieci	1129 (35,23)
	troje dzieci	1026 (32,01)
	czworo i więcej dzieci	953 (29,73)
Sposób karmienia nowonarodzonych dzieci (w momencie przeprowadzania badań)	tylko piersią	1343 (41,90)
	piersią, ale dodatkowo jest dopajane wodą	535 (17,25)
	piersią oraz mlekiem modyfikowanym	507 (15,82)
	piersią oraz innymi produktami żywnościowymi	480 (14,98)
	mlekiem modyfikowanym	322 (10,05)
Wiek dzieci aktualnie karmionych piersią	do dwóch tygodni	65 (2,03)
	od dwóch tygodni do miesiąca	1514 (47,24)
	od miesiąca do dwóch miesięcy	1573 (49,08)
	powyżej dwóch miesięcy	53 (1,65)
Preferowany czas wyłącznego karmienia dziecka piersią	przez jeden miesiąc	211 (6,58)
	przez dwa miesiące	592 (18,47)
	przez sześć miesięcy	848 (26,46)
	przez jeden rok	924 (28,83)
	do drugiego roku życia dziecka	630 (19,66)

Omówienie wyników badań

Wśród przyczyn zbyt wczesnego, jeszcze przed ukończeniem 6. miesiąca życia dziecka, rezygnowania kobiet z karmienia piersią, badane wskazywały na brak wystarczającej ilości pokarmu (36,76%), brak odpowiedniej wiedzy o zaletach i korzyściach karmienia naturalnego (25,90%), przekonanie, że karmienie jest zbyt czasochłonne (23,06%), jak również chorobę i/lub hospitalizację dziecka (13,88%).

W wydłużeniu czasu karmienia piersią zdaniem respondentek, mógłby pomóc kobietom przede wszystkim właściwy instruktaż na temat technik karmienia piersią (41,48%), a następnie stosowanie preparatów wspomagających laktację (23,18%), stosowanie właściwej diety (21,81%) oraz świadomość korzyści wynikających z karmienia naturalnego (13,81%).

Wśród najczęstszych przyczyn problemów laktacyjnych, które związane są z osobą matki, badane kobiety wskazywały najczęściej na nieprawidłową technikę karmienia piersią (20,72%), dokarmianie i pojenie (14,95%), brak wiary w możliwość wykarmienia swojego dziecka (13,42%), przewlekły stres i przemęczenie matki (13,23%), zbyt wczesne zaprzestanie nocnych karmień (13,17%), zbyt mała częstotliwość karmień (12,85%), a także palenie papierosów (11,67%).

Respondentki, określając doświadczane przez siebie problemy laktacyjne, w sytuacji karmienia własnego dziecka/dzieci, wskazywały przede wszystkim na zbyt małą ilość pokarmu w stosunku do potrzeb dziecka (33,17%), zbyt małą częstotliwość karmień, zbyt krótkie karmienia, zbyt szybką zmianę podawanej w trakcie karmienia piersi (17,72%), słabe, nieefektywne ssanie spowodowane chorobą dziecka lub wadą wrodzoną (15,51%) oraz problem z techniką karmienia (15,38%).

Badane młode matki najczęściej były odwiedzane przez położną rodzinną cztery razy (38,47%) w okresie dwóch miesięcy po porodzie. W przypadku co czwartej badanej (25,55%) położna zrealizowała 2-3 wizyty patronażowe, a prawie co do dziesiątą respondentkę (11,67%) położna odwiedziła tylko jeden raz po porodzie.

Chociaż prawie co piąta (18,13%) ankietowana była odwiedzona przez położną rodzinną pięć i więcej razy w okresie dwóch miesięcy po porodzie, to jednak były takie młode matki (6,18%), do których położna w ogóle nie dotarła.

Informacje jakie respondentki uzyskały od położnych rodzinnych na temat karmienia piersią dotyczyły przede wszystkim korzyści wynikających z naturalnego karmienia dla dziecka (37,76%), właściwych technik karmienia piersią (31,51%) oraz problemów laktacyjnych i sposobów radzenia sobie z nimi (28,83%).

Badane matki w zdecydowanej większości (76,22%), pozytywnie oceniały informacje uzyskane od położnych rodzinnych na temat karmienia dziecka piersią, najczęściej stwierdzając, że było one wyczerpujące i bardzo przydatne (38,50%) lub niewyczerpujące, ale przydatne (37,72%). Znacznie rzadziej (20,9%) pojawiały się oceny negatywne, wskazując, że udzielone informacje były cząstkowe i nieprzydatne.

W sytuacji trudności związanych z niedoborem pokarmu, położne pomogły badanym informując o korzyściach naturalnego karmienia (28,86%), udzielając porad dotyczących techniki karmienia (23,74%), udzielając wsparcia psychicznego (23,21%) oraz rozwiewając wątpliwości dotyczące ilości pokarmu w stosunku do potrzeb dziecka (22,59%).

Wśród znanych sobie sposobów na zwiększenie laktacji, badane młode matki wskazywały przede wszystkim na częste przystawianie dziecka do piersi (27,30%) oraz stosowanie środków wspomagających laktację (19,56%), a w dalszej kolejności stosowanie wartościowej diety (18,00%), zwiększenie ilości przyjmowanych płynów (18,00%) oraz odciąganie mleka między karmieniami (17,13%).

Respondentki pytane o znane im, przed rozpoczęciem aktualnego karmienia piersią dziecka, produkty wspomagające laktację, najczęściej wskazywały na herbatki dla kobiet karmiących (48,86%), Femaltiker (24,96%) i Prolaktan (19,06%). Informacje o nowym produkcie wspomagającym laktację – Prolaktanie, respondentki uzyskały przede wszystkim od położnej (31,05%) lub z polecenia produktu w Internecie

przez inne młode matki (22,96%). Źródło informacji stanowiła oferta apteki czy też propozycja farmaceuty (15,94%), koleżanka, znajoma stosująca Prolaktan (15,94%), reklama produktu (8,14%), a także lekarz ginekolog-położnik (5,96%). Prawie co trzecia respondentka (31,42%) stosując Prolaktan zaobserwowała u siebie wzrost laktacji i porównywalna grupa kobiet zauważyła dodatkowo uspokojenie (32,95%), czy też lepszy sen (30,89%). Prawie wszystkie badane młode matki (95,51%) poleciłyby Prolaktan innym kobietom karmiącym piersią.

Wnioski

1. Ponad dwie piąte badanych młodych matek karmiło swoje nowonarodzone dziecko tylko piersią, a karmienie naturalne co najmniej przez okres sześciu miesięcy preferowała co czwarta badana.
2. Ponad jedna trzecia respondentek uważała, że najczęstszą przyczyną zbyt wczesnego, jeszcze przed ukończeniem 6. miesiąca życia dziecka, rezygnowania kobiet z karmienia piersią, jest brak wystarczającej ilości pokarmu.
3. W wydłużeniu czasu karmienia piersią mógłby pomóc kobietom przede wszystkim właściwy instruktaż technik karmienia piersią oraz stosowanie preparatów wspomagających laktację.
4. Najczęstszą przyczyną problemów laktacyjnych związanych z osobą matki w opinii badanych młodych matek była nieprawidłowa technika karmienia piersią, a najczęściej doświadczanym problemem laktacyjnym, w sytuacji karmienia własnego dziecka, była zbyt mała ilość pokarmu w stosunku do potrzeb dziecka.
5. Położna odgrywa istotną rolę w promowaniu naturalnego karmienia, udzielając najczęściej informacji na temat korzyści wynikających z naturalnego karmienia dla dziecka, właściwych technik karmienia piersią oraz problemów laktacyjnych i sposobów radzenia sobie z nimi, które są oceniane jako wyczerpujące

i bardzo przydatne lub też niewyczerpujące, ale przydatne.

6. Sposobem na zwiększenie laktacji najczęściej wskazywane było częste przystawianie dziecka do piersi oraz stosowanie środków wspomagających laktację, a do najbardziej znanych i preferowanych przez młode matki produktów wspomagających laktację, należały herbatki dla kobiet karmiących, Femaltiker i Prolaktan, który poleciłyby innym kobietom karmiącym piersią prawie wszystkie badane

Podsumowanie

Położna, sprawując opiekę nad kobietą i dzieckiem, powinna wykazywać się profesjonalną wiedzą dotyczącą fizjologii laktacji, zasad postępowania w okresie laktacji oraz przyczyn zaburzających jej prawidłowy przebieg, aby podejmować skuteczne działania mające pomóc matkom w optymalnie długim karmieniu naturalnym [6]. Indywidualne poradnictwo laktacyjne jest najlepszym źródłem rozwiązania problemów pojawiających się w trakcie karmienia piersią [1].

Piśmiennictwo

1. Laskowska J, Książyk J.: Aktualne wytyczne dotyczące karmienia piersią. *Breast-feeding – the current view*. *Pediatr Med Rodz* 2011; 7(2): 110-114.
2. Nehring-Gugulska M, Żukowska-Rubik M, Pietkiewicz A (red.): *Karmienie piersią w teorii i praktyce*. Podręcznik dla doradców i konsultantów laktacyjnych oraz położnych, pielęgniarek i lekarzy. *Medycyna Praktyczna*, Kraków 2017.
3. Nehring-Gugulska M: *Karmienie piersią lub mlekiem kobiecym, jako złoty standard w żywieniu niemowląt – część 1*. *Pediatr Dypł*. 2017; 3: 1-15.
4. Raport z badań. Opinie młodych matek na temat laktacji i roli położnej w promowaniu naturalnego karmienia piersią. <http://www.ptpol.pl/badanie>
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej. *Dz.U.* 2018 poz. 1756.
6. Szajewska H, Horvath A, Rybak A, Socha P: *Karmienie piersią*. *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii, Hepatologii i Żywienia Dzieci*. *Breastfeeding*. *Stand Med Pediatr* 2016; 13: 9-24.